

DE WAARDE VAN CULTUUR

Een impuls
voor de gemeentelijke cultuurvisie 2018-2022

November 2017

“Het doel van de kunst
is niet het uiterlijk van de dingen weer te geven,
maar het innerlijk...
dat is de echte werkelijkheid”

(Aristoteles)

Wat is de waarde van cultuur?

De waarde van cultuur laat zich moeilijk bepalen. Toch zijn we ons er al sinds Aristoteles van bewust dat cultuur meer is dan wat we met het oog zien. Het gaat om wat we met het hart ervaren, zullen cultuurliefhebbers zeggen. Maar wij trekken die lijn nog verder door.

Cultuur heeft namelijk een enorme maatschappelijke waarde, zeker wanneer er ruimte is om verbindingen aan te gaan met andere sectoren. Dan ontstaat er op vele verschillende manieren ruimte voor talent, groei en ontplooiing, op ieder denkbaar niveau. Maar ook nieuwe impulsen op onvermoede terreinen, zoals Zorg, Welzijn, Onderwijs en Economie. En daarmee uiteindelijk ook trots, zelfbewustzijn en kwaliteit van leven: op individueel niveau, maar ook voor de (lokale) samenleving als geheel.

Naast onze concrete aanbevelingen voor de komende beleidsperiode is dát misschien wel de belangrijkste boodschap die we u mee willen geven: cultuur is zoveel meer dan het oog blootlegt.

Coen Bais

Theater De Lievekamp

Oscar Jansen

Cultuurpodium

Groene Engel

Laura Wijnbelt

Muzelinck Centrum

voor de Kunsten

Gio van Creijl

Noord Oost Brabantse

Bibliotheken,

Stadsarchief Oss

Karin van Lieverloo

Museum Jan Cunen

Inhoud

1.	Een nieuw cultuurvisiedocument	5
2.	Landelijke ontwikkelingen: naar waarde gewogen	7
3.	Lokale ontwikkelingen: Oss en de regio	11
4.	Oss als culturele stad: onze individuele ambities	15
	• Bibliotheek • Cultuurpodium Groene Engel • Museum Jan Cunen • Muzelinck Centrum voor de Kunsten • Stadsarchief Oss • Theater De Lievekamp	
5.	Oss als culturele stad: onze gezamenlijke ambities	25
6.	Financieel	31
7.	Conclusies en aanbevelingen	33

1

Een nieuw cultuurvisiedocument

Net als bij de totstandkoming van het eerdere cultuurvisiedocument *De messen geslepen* heeft de wethouder cultuur van de gemeente Oss ons uitgenodigd om een visie te formuleren op het gezamenlijke culturele beleid voor de periode 2018-2022. Met 'ons' bedoelen we de zes professionele culturele kerninstellingen, verenigd in De Cultuurtafel:

- Bibliotheek
- Cultuurpodium Groene Engel
- Museum Jan Cunen
- Muzelinck Centrum voor de Kunsten
- Stadsarchief Oss
- Theater De Lievekamp.

In dit document zetten we onze eigen accenten in een nieuwe, gezamenlijke cultuurvisie: *De waarde van cultuur*.

Van verleden...

Toen het cultuurvisiedocument *De messen geslepen* werd geschreven, was er sprake van recessie en bezuinigingen. Daardoor was de basisopzet van die cultuurvisie vooral geldgedreven.

Intussen is het tij gekeerd. We spreken al twee jaar van structurele economische groei en ook de gemeente Oss heeft een positief saldo. Bovendien zien de culturele kerninstellingen hun bezoekersaantallen en hun bereik niet verder dalen of zelfs stijgen.

In relatief korte tijd is er dus heel wat veranderd: economisch en (geo) politiek, zowel landelijk als bovenlokaal en lokaal. Deze veranderingen vragen om nieuw beleid.

...naar heden

In het heden staat de gemeente Oss voor complexe thema's, die vragen om inventieve, grensoverschrijdende oplossingen. Oplossingen waarin wij, de culturele instellingen van Oss een belangrijke rol willen, kunnen en zouden moeten spelen. *Het van nature maatschappelijke karakter van cultuur zou in onze visie namelijk een sleutelrol moeten spelen bij het bieden van nieuwe oplossingen.*

Of het immers gaat over concerten, lezingen, museumbezoeken, schilderlessen of toneelvoorstellingen: elk cultureel programma verbindt mensen met elkaar. Tegelijkertijd zorgen culturele programma's ook voor talentontwikkeling. Dat is ontzettend belangrijk, want door het ontwikkelen van talenten bouwen mensen aan hun zelfvertrouwen. *Cultuur werkt dus ook bevorderend binnen sociale processen, zoals integratie en participatie.*

Naast onze kernactiviteiten willen we die maatschappelijke cultuurcomponent de komende beleidsperiode verder ontwikkelen. Daarbij is cultuur geen primair doel, maar vooral een middel. En om onze gezamenlijke doelen te bereiken, zoeken we naast onze onderlinge samenwerking ook nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen en instellingen in de sectoren Zorg, Welzijn, Onderwijs en Bedrijfsleven.

Versterken

Door een lange periode van recessie en bezuinigingen zijn wij 'teruggesneden' tot slanke organisaties. Organisaties die zich qua formatie puur richten op het uitvoeren van onze kernactiviteit. Soms is dat een optimale verhouding; soms is dat te krap. Iedere stap buiten die kernactiviteit vraagt namelijk om extra personele inzet in uren of mensen. Vanuit het streven naar sluitende exploitaties is daar additionele financiering voor nodig.

Die additionele financiering kan deels gevonden worden in onze eigen instellingen. Maar dan moeten we wél de kans krijgen om onszelf intrinsiek te versterken. Bijvoorbeeld door ons de ruimte te geven om financiële resultaten te herinvesteren in de eigen organisatie en in (onderlinge) samenwerkingen.

Daarnaast vraagt het om creativiteit van de gemeente. Deze moet immers bereid zijn om ambitieuze samenwerkingen buiten het culturele domein separaat te financieren.

Sociaal-culturele ambitie

Om tot een zo compleet mogelijke sociaal-culturele visie te komen, hebben we inspirerende gesprekken gevoerd met diverse instellingen. Daarmee bedoelen we culturele partners en instellingen uit het amateurveld, maar ook partijen buiten het culturele domein, zoals maatschappelijke organisaties, het onderwijs en het bedrijfsleven. Deze gesprekken vormen de basis voor de sociale paragraaf in dit visiedocument.

Uit al die gesprekken is ons één ding heel duidelijk geworden. *Alle instellingen hebben de ambitie om in cross-sectorale samenwerkingen maatschappelijke thema's zichtbaar te maken, te behandelen en actief aan te pakken.* In dit cultuurvisiedocument werken we deze sociaal-culturele ambitie verder uit.

Namens De Cultuurtafel,

Coen Bais

Gio van Creij

Oscar Jansen

Karin van Lieverloo

Laura Wijnbelt

November 2017

Landelijke ontwikkelingen: naar waarde gewogen

Tijden veranderen. Dat zien we wel aan de partijprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen in het voorjaar van 2017. Acht jaar geleden was er nog voldoende draagvlak voor rigoureuze cultuurbezuinigingen, maar op dit moment is er nog maar één partij die cultuur als 'linkse hobby' aanduidt. Bovendien benadrukken alle andere politieke partijen het maatschappelijke belang van kunst en cultuur. Sterker nog: diverse partijen komen met concrete plannen om de schade van de bezuinigingen te herstellen.

Alle partijen hebben een democratischer en socialer cultuurbeleid voor ogen, met de volgende uitgangspunten:

- Kunst en cultuur moeten toegankelijk zijn voor elke Nederlander.
- In alle regio's moet een volwaardig cultureel aanbod zijn.
- Cultuurparticipatie moet een vast onderdeel worden van regionaal en lokaal welzijnsbeleid.
- Er is meer aandacht nodig voor 'brede' cultuur.
- Laagdrempeligheid en het bereiken van jongeren zijn belangrijk.
- Er moet ruimte zijn voor vernieuwende kunst en experimenten.
- Ondernemerschap in de cultuursector moet worden gestimuleerd.
- Goed werkgeverschap moet een voorwaarde voor subsidies worden.

De cultuurparagraaf uit het recente regeerakkoord laat een vergelijkbaar beeld zien:

- Verhoging van het Rijkscultuurbudget met 25 miljoen euro in 2018. In 2019 is dat 50 miljoen en vanaf 2020 geldt een structurele verhoging van 80 miljoen.
- Uitbreiding van de (landelijke) basisinfrastructuur.
- Meer ruimte voor vernieuwing en talentontwikkeling bij de cultuurfondsen.
- Een bereikbaar kunst- en cultuuraanbod voor iedereen, zowel in de Randstad als in de regio.
- Het Fonds voor Cultuurparticipatie krijgt meer middelen voor het behoud en de ontwikkeling van volkscultuur.
- Monumenten, kunstwerken en archieven worden beschermd en toegankelijk gemaakt, ook met behulp van digitalisering.
- De overheid investeert in de zichtbaarheid en toegankelijkheid van historische plaatsen in ons land die ons geschiedenisverhaal vertellen. Leidend daarbij is de nationale canon uit 2006.

AMBITIES

Dat zijn prachtige ambities. Maar om ze waar te maken zijn wel enkele dingen nodig:

- Continuïteit om goed te kunnen functioneren bijvoorbeeld.
- Maar ook voldoende financiële en beleidsmatige ruimte om een behoorlijk arbeidsvoorwaardenbeleid te kunnen handhaven.
- Of om samenwerkingen en nieuwe verbanden aan te gaan.

In de ambities van Den Haag gaat opvallend veel aandacht uit naar ‘cross-sectorale samenwerkingen’. Daarbij gaan kunstenaars en instellingen relaties aan met andere maatschappelijke domeinen (Zorg, Welzijn, Onderwijs, Bedrijfsleven). Zo dragen ze bij aan oplossingen voor actuele economische en maatschappelijke problemen.

Goed nieuws, zou je zeggen, want daarmee is het besef van de intrinsieke sociale waarde van cultuur terug bij politiek en samenleving. Dat is ook zo, maar tegelijkertijd zorgt die aanpak voor een andere landelijke discussie. De esthetische waarde van kunst kan immers onderbelicht raken. Dat mag in onze ogen niet gebeuren, want schoonheid en vermaak zijn óók doelen van kunst en cultuur. Ze maken mensen blij en inspireren ze. En ze zorgen ervoor dat de samenleving kleur krijgt.

Cross-sectoraal werken en denken is dus waardevol, maar vervangt de intrinsieke waarde van kunst niet. *Daarom is cross-sectoraal werken vooral een belangrijke toegevoegde waarde voor kunst en cultuur.*

Daarmee ligt er een uitdagende opdracht voor de culturele kernvoorzieningen in Oss.

DE WAARDE VAN CULTUUR

Het is altijd moeilijk geweest om de waarde van cultuur uit te drukken in cijfers. Toch heeft Gerard Marlet (Atlas Nederlandse Gemeenten) een succesvolle poging gedaan. In zijn onderzoek *De waarde van cultuur in cijfers* (2011) verdeelt hij de maatschappelijke waarde van cultuur onder in vijf deelgebieden:

1. De **gebruikswaarde** is de extra bereidheid van mensen om te betalen voor het genot en geluksgevoel dat ze ervaren als ze gebruikmaken van kunst en cultuur, bovenop de feitelijke prijs die ze ervoor betalen.
2. De **bestaanswaarde** is het belang dat mensen hechten aan het simpele feit dat Nederland een kunstcollectie bezit en ander cultureel erfgoed heeft, zonder dat ze daar zelf gebruik van hoeven te maken.
3. De **economische waarde** is de waarde die de culturele sector via export en toerisme toevoegt aan de Nederlandse economie.
4. Bij de **sociale waarde** gaat het om de positieve effecten die van kunst en cultuur kunnen uitgaan op bijvoorbeeld gezondheid, onderwijs, leefbaarheid en veiligheid.
5. De **optiewaarde** gaat ervan uit dat mensen anticiperen op de positieve effecten van kunst en cultuur. Die optiewaarde uit zich bijvoorbeeld in de bereidheid om meer te betalen voor een huis in de buurt van kunst en cultuur.

In zijn onderzoek concludeert Marlet onder andere het volgende:

‘De maatschappelijke waarde van de culturele sectoren is hoger dan de maatschappelijke kosten. Daardoor voegt cultuur jaarlijks meer toe aan de welvaart dan de belastingbetaler erin stopt.’

Verder stelt Marlet:

‘Voor de podiumkunsten is de optiewaarde verreweg de grootste maatschappelijke waarde, naast de gebruikswaarde die de feitelijke bezoekers van de podiumkunsten aan dat bezoek toekennen. Voor de letteren is de waarde van de gebruiker, de lezer, het grootst. Voor cultuurparticipatie is juist de sociale waarde naar verwachting het belangrijkste; het effect van actieve cultuurdeelname op gezondheid, productiviteit, integratie, sociale samenhang en leefbaarheid in de wijk. En bij de musea voor beeldende kunst is naast de optiewaarde ook de economische waarde een belangrijke post. Musea trekken toeristen, die een bijdrage leveren aan onze welvaart.’

Naar waarde gewogen

Beleidsmaker Claartje Bunnik pleit in haar boek *Naar waarde gewogen: een nieuw model voor kwaliteitsbeoordeling bij de toekenning van cultuursubsidies* (2017) voor meer maatwerk en minder bureaucratie en juridisering bij de beoordeling van de kwaliteit van culturele instellingen door subsidiërende overheden. Het nieuwe beoordelingsmodel van Bunnik gaat uit van een meerdimensionaal kwaliteitsbegrip waarin, naast de artistiek-inhoudelijke waarde, ook de maatschappelijke positie van de instelling, vertrouwen en reputatie een rol spelen.

MAAK HET 'ONMEETBARE' MEETBAAR

Het 'onmeetbare' is op een aantal manieren dus wel degelijk te meten. Daarom pleiten we ervoor dat de *gemeente Oss professionele culturele instellingen niet alleen stuurt en controleert op bezoekersaantallen en bereik, maar óók beoordeelt op kwaliteit en cultureel-maatschappelijke waarde.*

Lokale ontwikkelingen: Oss en de regio

‘Wil je snel gaan, ga dan alleen.
Wil je ver komen, ga dan samen.’

Steden die een gunstige ligging ten opzichte van werk en natuur combineren met een gevarieerd aanbod aan stedelijke voorzieningen, hebben de grootste aantrekkingskracht op huishoudens. Dat concludeert adviseur Cor Wijn in zijn boek *De culturele stad* (2014). Over het algemeen doelt hij daarmee op steden vol historie, cultuur, horeca en andere woonattracties.

Steden die zo'n aantrekkelijke woonomgeving bieden, slagen er meestal ook in om kansrijke mensen aan te trekken en vast te houden. In hun zoektocht naar productieve werknemers komen daar vervolgens bedrijven op af. Bovendien stelt Wijn, net als Marlet in het vorige hoofdstuk, dat een *continu beschikbaar aanbod gericht op de lokale bevolking het meeste bijdraagt aan een aantrekkelijke stad*. Zo groeien evenementen en festivals door hun tijdelijke karakter niet uit tot woonattracties, maar een sterke culturele infrastructuur wel.

In de visie van de gemeente Oss heeft huisvesting van cultuurfuncties in het stadscentrum een prominente plek. Maar De Cultuurtafel als overlegorgaan mét de gemeente en als *linking pin* met andere programmalijnen is ook belangrijk. Verder kent de gemeente Oss aan Stadsarchief Oss een belangrijke rol toe om het historisch erfgoed 'beleefbaar' te maken.

- *‘De gemeente Oss als organisatie en als bestuurder van de gemeente, past zich aan, aan de geest van deze tijd. Ze besturen de onderdanen niet directief aan, maar pakken vraagstukken samen met de zelfredzame en verantwoordelijk burger aan. Daarbij zijn bedrijven, instellingen, verenigingen, wijk- en dorpsraden en allerlei andere vormen waarin burgers zich organiseren, belangrijke samenwerkingspartners. Samenwerken is het devies, een integrale aanpak in een netwerksamenleving. In de kadernota wordt de kracht van de ‘doe-democratie’ gezien als vliegwiel bij complexe vraagstukken. Daarbij is het van belang om in gesprek te blijven met de burger. Niet alleen met de tegenstanders die zich laten horen, maar juist ook met de meedenkers.’*
- *‘Regionale samenwerking: op alle beleidsterreinen komt de samenwerking terug. Of het nu gaat om veiligheid, welzijn, onderwijs of cultuur. Er wordt gezocht naar verbindingen in programma’s op de diverse beleidsterreinen en naar integrale oplossingen en voorzieningen om alle inwoners toe te rusten als zelfredzaam en meebesturend burger.’*
- *‘Programmaliijn drie van de kadernota beschrijft de visie van het gemeentebestuur op de sector cultuur. Het belang van goede culturele voorzieningen wordt gezien in een breed verband: de leefbaarheid in de wijken en kernen, een gezond vestigingsklimaat en het bevorderen van ontmoeting tussen mensen. Maar goede culturele voorzieningen worden ook gezien als mogelijkheid om mensen te boeien, verbazen, troosten, ontwikkelen, vormen en vermaken. Cultuur is laagdrempelig en toegankelijk voor alle inwoners: van jong tot oud.’*

DE STAD OSS: ONZE GESPREKKEN

Om tot een zo compleet mogelijke sociaal-culturele visie op de toekomst te komen, hebben we gesprekken gevoerd met tal van personen en instellingen. Naast de vaste professionele culturele partners waren dat personen en organisaties uit de amateur-kunsten en uit de domeinen Zorg, Welzijn, Onderwijs en Bedrijfsleven.

In onze gesprekken kwamen onder andere de volgende vragen aan bod:

- Welke landelijke ontwikkelingen zie je binnen jouw branche of vakgebied?
En welke vind je inspirerend of vernieuwend?
- Welke ontwikkelingen zie je in Oss en de regio?
- Waar raken we elkaar en kunnen we elkaar versterken en samenwerken?

De belangrijkste bevindingen uit die gesprekken zijn als volgt:

- Ontwikkelingen en vraagstukken in Zorg, Welzijn, Onderwijs en Bedrijfsleven schreeuwen om **meer inzet van cultuur**, zowel landelijk, provinciaal als lokaal.
- In Oss zijn er opvallend veel verbindingen. Maar het valt op dat die verbindingen vooral binnen de eigen sectoren liggen. Daarom zou er **meer cross-sectoraal overleg** moeten komen. Bijvoorbeeld tussen Cultuur en Welzijn of tussen Cultuur en Onderwijs. Maar ook tussen Welzijn en Onderwijs of tussen Bedrijfsleven en Zorg. Om die verbindingen te leggen, moeten sectoren zélf initiatief tonen. Maar de gemeente Oss kan wel helpen bij het faciliteren van overlegmomenten en het creëren van deze cross-sectorale verbindingen.
- Cultuur en Welzijn hebben **sterke raakvlakken** op de thema's eenzaamheid en zelfredzaamheid. Cultuur als middel tegen eenzaamheid is vooral receptief (bezoek aan concerten, voorstellingen, lezingen, exposities) en verbindt mensen met verschillende achtergronden met elkaar. Cultuur als middel in het kader van zelfredzaamheid is vooral actief (kunsteducatie, amateurkunst) en zorgt voor talentontwikkeling. Daarmee ontstaat zelfvertrouwen en geloof in eigen kracht.
- Het verenigingsleven loopt terug en staat onder druk. Amateurkunst wordt steeds minder in verenigingsverband uitgevoerd, maar vooral in projectvorm. Om die tendens te doorbreken, moeten **verenigingen meer worden ondersteund**. In financiële zin, maar ook op het gebied van kennisdeling.
- Veel geïnterviewden noemen het **UITHuis als mogelijke aanjager** van meer samenwerking tussen culturele instellingen en de verschillende domeinen.
- Veel instellingen zoeken **innovatiekracht** vooral óver de grenzen van hun eigen domein (en dus cross-sectoraal). Denk bijvoorbeeld aan het stimuleren van sociale cohesie. Daarbij kan Kunst en Cultuur een belangrijke rol spelen.
- Culturele Kunstzinnige Vorming (CKV) zou in het onderwijs (en dan vooral op het vmbo) geen onderdeel moeten zijn van het lesprogramma, maar een middel om maatschappelijke thema's te behandelen. Cultuur inspireert en opent vergezichten. Op inhoudelijke thema's bestaat er echter geen overlegtafel binnen het onderwijs. Zo'n **overlegtafel** zou er dan ook moeten komen.
- We hoorden het woord '**ambitie**' in onze gesprekken regelmatig terug. Zo streeft de Osse Industriële Kring naar een sterkere regionale functie van Oss op zoveel mogelijk terreinen, waaronder op cultureel gebied. Dat zou het vestigingsklimaat voor bedrijven immers nóg aantrekkelijker maken. Daarnaast kan Oss zich ook op nationaal niveau onderscheiden. Regio-overschrijdende ambities kunnen de lokale trots alleen maar stimuleren.

AMBITIES

De Osse culturele instellingen hebben de gezamenlijke ambitie om, naast hun eigen kernactiviteiten, structureel cross-sectoraal te werken. *Daarom wil De Cultuurtafel graag een nieuwe overlegstructuur inrichten met de domeinen Zorg, Welzijn, Onderwijs en Bedrijfsleven.*

Het verenigingsleven staat onder druk en het bereik loopt terug. Om die tendens te doorbreken, zien we een rol voor onze eigen culturele instellingen. *We kunnen het georganiseerde amateurveld bijvoorbeeld adviseren op het gebied van fondsenwerving, marketing en goed bestuur.* Kennisdeling dus!

Naast een gemeenschappelijke ambitie hebben de culturele instellingen binnen De Cultuurtafel ook allemaal hun eigen regionale ambitie. De culturele ambitie van de gemeente Oss moet daar zo goed mogelijk op aansluiten. *Daarom moeten alle partijen (inclusief de gemeente) hun culturele ambitie helder formuleren.*

4

Oss als culturele stad: onze ambities

In Oss wordt het professionele cultuuraanbod verzorgd door onze zes kerninstellingen: Bibliotheek, Cultuurpodium Groene Engel, Museum Jan Cunen, Muzelinck Centrum voor de Kunsten, Stadsarchief Oss en Theater De Lievekamp. Samen zorgen we voor een veelvormig cultuuraanbod van podiumkunsten, letteren, educatie, beeldende kunst en erfgoed. Verder faciliteren we talentontwikkeling en verzorgen we cultuureducatie in het primaire onderwijs vanuit de Stichting OKVO. Ons gezamenlijke bereik omvat de gemeente Oss, de provincie en heel Nederland.

Alle zes de culturele instellingen onderhouden hechte banden met verenigingen, stichtingen en private aanbieders. Die hebben op hun beurt weer goede connecties met het complete amateurveld. *Dat grote netwerk zorgt ervoor dat er in Oss, vergeleken bij veel andere gemeenten, nog altijd ontzettend veel disciplines zijn vertegenwoordigd:* zang, dans, toneel, popmuziek, klassiek, opera en beeldende kunst.

Verschillend, maar toch hetzelfde

Als kerninstellingen verschillen we soms behoorlijk op het gebied van bedrijfsvoering. Zo is het verdienmodel van podiuminstellingen op veel punten totaal anders dan dat van cultuureducatie, bibliotheek of museum. We weten zelf heel goed dat die verschillende doelen een grote valkuil kunnen vormen voor fusietrajecten en de vorming van cultuurhuizen. Bovendien staan we er na een periode van recessie en bezuinigingen allemaal anders voor.

Toch streven we als culturele ondernemers allemaal hetzelfde doel na: zo efficiënt mogelijk een professioneel en kwalitatief cultuuraanbod vormgeven. Om dat te realiseren, zoeken we waar mogelijk naar samenwerkingen en synergie.

Wat dat betreft was de oprichting van De Cultuurtafel een belangrijke stap. Maar daarmee zijn we er nog lang niet... Juist door onze samenwerking te intensiveren, kunnen we het professionele cultuuraanbod in Oss en de regio nóg beter vormgeven. En niet onbelangrijk: kunnen we ons bereik blijven vergroten.

Hoe? Dat geven we hierna per instelling aan.

Onze samenleving ontwikkelt zich in een hoog tempo. De openbare bibliotheek verandert mee. Dat moet ook wel, want onze maatschappij legt steeds meer nadruk op de zelfredzaamheid en participatie van burgers. In een tijd waarin we daarnaast ook nog worden overspoeld met informatie, groeit de behoefte aan een betrouwbare plaats met bronnen die mensen stimuleert om te leren en zichzelf te ontwikkelen.

Funcities

De vijf functies uit de Bibliotheekwet vormen hierbij de leidraad:

- Het ter beschikking stellen van kennis en informatie
- Het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- Het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur
- Het organiseren van ontmoeting en debat
- Het kennis laten maken met kunst en cultuur.

Samenwerking

De bibliotheken in Oss en Stadsarchief Oss maken deel uit van de Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB) en hebben een samenhangend werkgebied in de gemeenten Bernheze, Landerd, Meierijstad, Oss en Uden. In dit werkgebied zorgt

NOBB ervoor dat burgers zich kunnen ontwikkelen op een wijze die bij hen past.

Verder stimuleren de bibliotheken burgers om zich betrokken te voelen bij de samenleving en bieden ze extra ondersteuning aan mensen met een onderwijs- of taalachterstand. Daarnaast helpt NOBB mensen bij het gebruik van alle beschikbare moderne informatiedragers en informatiebronnen.

Dienstverlening

In de bibliotheek staat dienstverlening centraal. De collectie is het uitgangspunt: de grondstof waarmee we werken. In Oss organiseert de bibliotheek samen met andere partners steeds meer bijeenkomsten waar betrokken burgers nadenken over uiteenlopende uitdagingen. Deze bijeenkomsten zijn niet alleen bedoeld om te informeren, maar ook om mensen te bewegen om zelf actie te ondernemen.

Door het delen van informatie en vaardigheden creëer je kennis. Bovendien zorgt het voor mooie wisselwerkingen met én tussen bezoekers. Bezoekers worden steeds actiever betrokken bij de programmering en de bibliotheek faciliteert de ideeën die daaruit voortvloeien.

Kennis en vaardigheden

Vroeger stond in bibliotheken

vooral uitlening centraal. Naar buiten gaan en verbindingen leggen, vraagt dan ook om nieuwe kennis en vaardigheden. Het liefste zonder dat we bestaande functies uit het oog verliezen. Uitgangspunt blijft de persoonlijke ontwikkeling van burgers in het werkgebied. Niet op basis van het aanbod, maar op basis van de uitdagingen waar de (lokale) samenleving voor staat.

Een greep uit actuele projecten die de bibliotheek initieert, of waarbij de bibliotheek nauw betrokken is:

- Taalhuis Oss (in samenwerking met Taalnetwerk Oss)
- Ontdeklab (in samenwerking met scholen, culturele centra en professionals)
- Columbus (serie workshops voor kinderen, in samenwerking met Volksuniversiteit Oss)
- Leesexpeditie XL (jongeren lezen voor aan ouderen, in samenwerking met ONS welzijn en Lezenslust)
- Platform Vrijetijd Oss (werkgroep digitale informatie voorziening, in samenwerking met Toerisme Oss en UITpunt Oss)
- Tegenlicht Meet up (maandelijkse debatbijeenkomsten in samenwerking met onder andere gemeente Oss).

Cultuurpodium Groene Engel is een vlakke-vloer-theater, filmhuis en poppodium in één. Daarnaast besteedt Groene Engel veel aandacht aan cultuureducatie, vooral in samenwerking met het Osse voortgezet onderwijs.

Ook buiten de eigen muren zijn we zeer actief. Denk daarbij aan evenementen als Fantastival, Oeverloos (in samenwerking met Stichting Oss Cultureel), Festival Come Out and Play en BuitenBios. Daarnaast weten vele Osse partijen hun weg naar Groene Engel te vinden om een eigen activiteit te organiseren.

Missie en rol

We bieden een bij Oss passende cultuurbeleving met grootstedelijke elementen. Deze zorgt ervoor dat makers en publiek, van jong tot oud, kunnen genieten van culturele ontmoetingen. Daarmee dragen we bij aan de vitaliteit van de gemeente. We presenteren onszelf dan ook graag als 'de huiskamer van Oss'.

Groene Engel staat bekend als een van de aanjagers van het culturele klimaat in Oss. Als initiatiefnemer, participant én organisator van vele activiteiten, zowel in eigen huis als daarbuiten.

We willen die rol verder uitbouwen en een vanzelfsprekende samenwerkingspartner worden van iedereen die een mooi cultureel initiatief wil ontplooiën.

Programma

Groene Engel brengt een gevarieerd en intensief programma waarin meerdere kunst- en cultuurdisciplines aan bod komen. Onze signatuur kenmerkt zich door het feit dat de programmering tot stand komt aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- Spreiding van disciplines en genres
- Aandacht voor makers uit Oss
- Aandacht voor jonge makers
- Vernieuwend voor Oss
- Aandacht voor jongeren als publiekgroep.

Hierdoor garanderen we een veelzijdig en afwisselend programma met vele optredens van (jonge) Osse makers in verschillende disciplines.

Groene Engel beschikt slechts over een klein professioneel team. Daardoor zijn we beperkt in het aantal evenementen dat opgepakt kan worden. Een groot deel van de programmering, zowel binnen als buiten de eigen muren, komt dan ook tot stand via crowdsourcing: de inzet en ideeën van derden. Dat

zijn voor een deel 'algemene' vrijwilligers, maar ook mensen die aan een specifiek evenement of programmaonderdeel meewerken of ideeën aanleveren.

Cultuureducatie

Voor meerdere scholen uit het voortgezet onderwijs is Groene Engel een logische partner. Maatschappelijke thema's worden via cultuur onder de aandacht gebracht in de klas. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het bespreken van onderwerpen zoals rassendiscriminatie, homoacceptatie en vluchtelingenproblematiek.

Er is Museum Jan Cunen veel aan gelegen om onze vensters te openen en ons te ontwikkelen tot zichtbare plek in een inspirerende omgeving. Daarmee willen we, samen met de andere Osse culturele instellingen, een positieve bijdrage leveren aan (het imago van) Oss in de 21ste eeuw.

Gesticht als een museum voor stad en streek in 1935, heeft Museum Jan Cunen zich ontwikkeld tot een dynamisch museum. We richten ons op hedendaagse kunst en kunst uit de 19de en 20ste eeuw, maar ook op 'het verhaal van Oss'. Daarbij is educatie een belangrijk speerpunt.

Zelfstandig

Sinds 1 januari 2016 is Museum Jan Cunen een zelfstandige stichting, en daarmee ontvlochten uit de gemeentelijke structuur. Sindsdien geeft een nieuw team vorm aan een nieuwe missie: met museale activiteiten midden in de maatschappij staan en bijdragen aan het creatieve vermogen en de sociaal-economische ontwikkeling van Oss en het Maasland. We willen uitgroeien tot een museum dat zich verbonden weet met de Osse samenleving, mét behoud van de goede naam die

in het verleden is opgebouwd bij het landelijke kunstpubliek.

Imago van Oss

Op 30 september 2017 vond de feestelijke heropening plaats. Na een interne verbouwing – die maar liefst 25 procent meer expositieruimte opleverde – presenteerden we een nieuwe hoofdentree, nieuwe horeca met terras (Café Cunen) en een nieuwe museumwinkel (Shop Cunen).

Met de heropening en de nieuwe expositiereeks *Power-vrouwen* geven we de inwoners van Oss een gevoel van trots en het besef dat een museum van ongelofelijke waarde is voor de identiteit van de stad. Bovendien verrassen we het nationale publiek door een sprankelend tentoonstellingsaanbod in de unieke setting van een monumentale 19e-eeuwse villa, die het artistieke imago van Oss naar een hoger niveau tilt.

Hoogwaardig programma

Met een kwalitatief hoogwaardig programma, dat aansluit bij actuele ontwikkelingen, willen we regionale, nationale en internationale verhalen van beeldende kunst, cultuur en lokale geschiedenis samenbrengen en voor een breed publiek toegankelijk en beleef-

baar maken. Vanuit professionaliteit en passie willen we een inspirerende ontmoetingsplek creëren vanuit het hart van de mensen die er werken. Een huis van schoonheid, verbeelding en artistieke creativiteit. Een plaats voor bezinning en reflectie. Een plek waar ontmoeting met kunst centraal staat, maar ook de beleving van kunst wordt gestimuleerd. Na een museumbezoek moet bezoekers een gevoel van verrijking bijblijven.

Tour de force

Het zijn mooie ambities om het museum naar een hoger niveau te tillen, maar ze zorgen ook voor veel interne druk. Door de verzelfstandiging van het museum is het aantal fte drastisch teruggebracht. Dat betekent dat er met minder mensen evenveel gerealiseerd moet worden. Extra financiële middelen die moeten worden geworven, maken elke tentoonstellingsreeks weer tot een ware *tour de force*. Uiteraard heeft dat weer invloed op de ontwikkeling van vernieuwende kunst; vaak is er pas ruimte voor vernieuwing als er vanuit een gezonde bedrijfsvoering een stabiele organisatie staat die met toegankelijke exposities een continue bezoekersstroom binnenhaalt.

Karakter van de stad

Museum Jan Cunen wil aanwezig zijn. Als een enerverend museum in de regio mét nationale uitstraling. Daarbij zijn kwaliteit, professionaliteit en enthousiasme gemeengoed. We zijn een museum in transitie en groeien in verbeelden en verhalen, waarbij 'kleurrijk', 'open', 'verbindend' en 'inspirerend' de vier kernwaarden zijn. Met het koepelproject *Powervrouwen* willen we de bekendheid van en de waardering voor het museum vergroten en versterken. Een bloeiend museum is immers ontzettend belangrijk voor het karakter van een stad.

Muzelinck Centrum voor de Kunsten initieert, faciliteert en organiseert actieve kunstbeoefening vanuit de behoefte van alle inwoners in Oss. Als het kan, doen we dat in samenwerking met partners.

In de voorgaande beleidsperiode heeft Muzelinck de opgelegde bezuiniging gerealiseerd en is de organisatie gegroeid in samenwerking, expertise en het vergroten van ons maatschappelijk effect. Onze missie, visie en artistieke kernwaarden zijn herijkt en opnieuw geformuleerd. Daarnaast zijn we als organisatie flexibeler en ondernemender geworden én ingericht op onze nieuwe rol van initiator, aanbieder en verbinder.

Muzelinck werkt daarbij vanuit een driedelig uitgangspunt:

- Samenwerken en verbinden
- Vanuit een actuele behoefte
- Met kwaliteit, expertise en vakmanschap.

Vrije Tijd

Muzelinck is actief in drie werkvelden: Vrije Tijd, Onderwijs en Cultuurparticipatie. In het werkveld Vrije Tijd (VT) willen we beter aansluiten bij de vraag van nu en morgen. Daarbij leggen we de focus steeds meer op de toegevoeg-

de waarde van Muzelinck als Centrum voor de Kunsten. Dat is bijvoorbeeld terug te zien in de Samenspelgroepen Muziek, de Talentklas en het Digilab.

In het verlengde hiervan richten we ons de komende periode op meer samenwerking met lokale aanbieders en collectieven in muziek, dans, theater en beeldende kunst. Daarnaast is Muzelinck voor de gemeente Oss de coördinator van de landelijke IK-Toon campagne. Daarmee verbinden we meerdere activiteiten in de IK-Toon maand. Zo biedt de Nacht van Muzelinck een podium voor tal van bands, amateurkunstenars, verenigingen en groepen.

Onderwijs

Via het werkveld Onderwijs komen alle kinderen in Oss in aanraking met kunst- en cultuureducatie. Elke school in Oss heeft een eigen intermediair vanuit Muzelinck. Deze intermediair geeft op school- en wijkniveau (mede) invulling aan de marktplaats onderwijs (het verbinden van vraag en aanbod), landelijke programma's als Cultuureducatie met Kwaliteit (Cultuurloper), de afstemming en verbinding met OKVO en de Impulsregeling Muziek.

Daarnaast willen we binnen- en buitenschoolse cultuureducatie met elkaar verbinden. Oss kent een kwalitatief goed en divers palet van aanbieders in dans, theater, muziek en beeldende kunst. Ook zijn er tal van toneel- en muziekverenigingen. Door binnen- en buitenschoolse cultuureducatie te verbinden, kunnen kinderen zich verder oriënteren en hun talenten ontwikkelen. Hierbij is de samenwerking met het Jeugd Cultuurfonds essentieel om ook kinderen in armoede de mogelijkheid te geven hierin te participeren.

Cultuurparticipatie

Aan de hand van het werkveld Cultuurparticipatie levert Muzelinck een bijdrage aan sociaal-maatschappelijke thema's. Hoe kunnen kunst en cultuur als middel worden ingezet om bij te dragen aan leefbaarheidsvraagstukken? Denk daarbij aan thema's als scheiding tussen groepen, eenzaamheid, participatie en sociale activatie van inwoners. We werken in dit werkveld onder meer samen met Brabant-Wonen, wijkraden, het Prins Bernhard Cultuurfonds en Ons Welzijn. Gezamenlijk gedragen thema's vormen daarbij altijd het uitgangspunt.

Stadsarchief Oss brengt mensen gevraagd en ongevraagd in aanraking met de lokale geschiedenis, zowel binnen als buiten de muren van het archief. We zijn een erfgoedkennis- en expertisecentrum met een unieke collectie over de regio Oss.

We willen mensen enthousiasmeren over de geschiedenis en historische verhalen vertellen. Het idee daarachter is dat als mensen meer weten over de plaats waar ze wonen, werken of naar school gaan, ze hun eigen identiteit ook beter ontdekken. Zo wordt het verleden veiliggesteld voor de toekomst en wordt het Osse publiek op een laagdrempelige en publieksvriendelijke manier historisch bewust gemaakt van de eigen omgeving.

Koers

Om die ambities te realiseren, wordt historisch materiaal verzameld, beheerd en toegankelijk gemaakt. Momenteel digitaliseren we onze beeldcollectie – zo'n 430.000 foto's, negatieven en ansichten – stap-voor-stap. Daarnaast ontwikkelen we educatieve projecten voor het onderwijs, brengen we

publicaties uit en werken we mee aan lokale tv-programma's en rubrieken in kranten en online. Verder organiseren we uiteenlopende historische activiteiten, zoals tentoonstellingen, foto-ochtenden en lezingen. Daarmee is Stadsarchief Oss de eerste vraagbaak voor iedereen die meer wil weten over de lokale historie.

In de nabije toekomst willen we, samen met de bibliotheek en andere culturele en welzijnspartners, structureel gaan samenwerken met ouderen en zorgcentra. Bijvoorbeeld door de ontvangst van groepen ouderen, maar vooral ook door materiaal op locatie in te zetten. Denk daarbij aan het presenteren van foto's en films in zorgcentra voor minder mobiele en zorgbehoevende ouderen.

Knelpunten

Erfgoed speelt een belangrijke rol op het gebied van toerisme en heeft dus ook economische betekenis. Daarnaast kan erfgoed een belangrijke rol spelen in de identiteit van de inwoners en bij het beeld van de gemeente naar buiten toe. Om die functies – in samenwerking met de gemeente – op grotere

schaal uit te voeren, ambieert Stadsarchief Oss een officiële rol als erfgoedcentrum en coördinator.

Fysieke wensen hiervoor zijn onder andere een zichtbare, laagdrempelige en multifunctionele ruimte in het centrum van Oss. Een ruimte met mogelijkheden voor het maken van grotere tentoonstellingen, waarin veel partners kunnen samenwerken. Samen met Museum Jan Cunen en de VVV zouden we hier graag een permanente historische expositie willen opstellen, bedoeld voor zowel het onderwijs als toeristen.

Ook is er behoefte aan een groter depot dat voldoet aan alle archief-eisen en ruimte biedt voor verdere groei. Door bezuinigingen op cultuurgebied zal het aantal fte bij Stadsarchief Oss in de nabije toekomst krimpen. Hiernaast loert het gevaar dat door pensionering kennis en ervaring verloren gaan. Er moet daarom goed gekeken worden hoe dit aanstaande probleem wordt opgevangen.

Samen

Stadsarchief Oss is een spin in het erfgoedweb, een initiator en een aanjager. Daarbij staat samenwerking met anderen hoog in het vaandel. Samenwerkingen met de culturele instellingen in Oss, het onderwijs, historische kringen, archeologen, stadsgidsen, de gemeente,

het Brabants Historisch Informatiecentrum, Erfgoed Brabant, de VVV, de lokale media, uitgevers en vele anderen.

Al sinds 2008 coördineert Stadsarchief Oss de Open Monumentendagen in de gemeente. Daarnaast

organiseren vrijwilligers van historische en archeologische verenigingen tijdens de Maand van de Geschiedenis allerlei activiteiten voor een breed publiek. Zo was er in 2016 een pop-up Archeologiehuis en in 2017 een pop-up Erfgoedhuis in het centrum van Oss.

Theater De Lievekamp presenteert een zo breed mogelijk, kwalitatief hoogwaardig programma op het gebied van professionele en amateurkunst. Dat doen we voor een zo breed en groot mogelijk publiek in Oss en de regio. Allemaal in een gastvrije en servicegerichte omgeving met een optimale culturele en zakelijke exploitatie.

Ambities

De belangrijkste ambities voor Theater De Lievekamp zijn op dit moment:

- Ons belang als schouwburg voor Oss en de regio handhaven en waar mogelijk uitbreiden. De stad Oss streeft nadrukkelijk naar een regiofunctie, met bijbehorend voorzieningenniveau. Daarbij past een schouwburg waar alle podiumkunsten vertoond worden, voor een zo breed mogelijk publiek door middel van een laagdrempelig programma met ambitie en kwaliteit.
- Nieuwe publieksgroepen aan ons binden door actief te zoeken naar sociaal-culturele initiatieven en verbanden van inwoners uit de wijken en dorpen van Oss. In het theater willen ze deze inwoners een plaats van samenkomst en podium bieden. Zo vergroten we onze maatschappelijke relevantie. Om deze ambitie te realiseren, hebben we een tweede programmalijn ontwikkeld: *Theater van de Stad**.
- We zoeken naar synergie en samenwerking met de culturele partners in Oss en de regio. Maar ook naar samenwerkingen met cross-sectorale partners uit Welzijn, Zorg, Onderwijs en Bedrijfsleven. Nieuwe initiatieven financieren we zoveel mogelijk door sponsoring, projectsubsidies van de Provincie Noord-Brabant en lokale, regionale en landelijke fondsen.

Knelpunten

Om deze ambities te realiseren en onze regionaal leidende rol te behouden, is de ontwikkeling van concrete plannen voor ver- of nieuwbouw essentieel. Dat gebeurt bij voorkeur op de huidige locatie aan de Raadhuislaan. In overleg met de gemeente willen we het huidige gebouw en de faciliteiten toekomstbestendig te maken. Maar er is tijdsdruk: het onderhoud van het theater is slechts uit te voeren om exploitatie tot 2022 te garanderen.

* Binnen Theater van de Stad wil De Lievekamp integratie en participatie van individuen en groepen uit alle delen van de Osse samenleving stimuleren door actieve deelname aan de programmering van ons theater. Wij bieden hen in onze nieuwe programmalijn:

- Een podium voor voorstellingsgerichte activiteiten*
- Een plaats van samenkomst voor sociaal-culturele activiteiten*

Eigen kracht, creëren, ontwikkelen, persoonlijke groei en verbinden zijn kernbegrippen, waarbij de bijdrage en ondersteuning van ons theater én onze faciliteiten een vereiste is.

We stellen een “stadsprogrammeur” aan die zelfstandig en/of in nauwe samenwerking met professionele sociale en culturele partners verbinding maakt met individuen en groeperingen, hen faciliteert en begeleidt naar ons theater.

Het professionele netwerk van de stadsprogrammeur bestaat bij aanvang uit ONS Welzijn, Brabant Zorg, Brabant Wonen, het primair en voortgezet onderwijs, en de culturele instellingen in Oss. Het streven is om in het eerste jaar dit netwerk verder uit te bouwen.

Theater van de Stad is innovatief: de combinatie van cross-sectoraal werken en dit in samenwerking met professionele partners uit het sociale domein vormgeven is een totaal nieuwe aanpak. Bovendien is het geen eenmalig geïsoleerd kunstproject, maar gaan we voor meerdere jaren samenwerkingen aan en benutten wij alle mogelijkheden die we als theater hebben.

Oss als culturele stad: onze gezamenlijke ambities

‘Tegen de stroom in
hebben we de messen geslepen...’

In 2014 formuleerde de gemeente Oss een bezuinigingstaakstelling voor de zes professionele cultuurinstellingen. Dat veranderde niet alleen de bedrijfsvoering van die instellingen, maar ook het totale culturele veld in Oss.

In 2017 staan we er beter voor. De recessie is voorbij, de economie groeit en er liggen geen nieuwe bezuinigingen op de loer. Bovendien zijn alle eerder opgelegde bezuinigingen doorgevoerd. En ondanks dat dit grote gevolgen had voor de culturele kerninstellingen, is het overgrote deel van de gemeentelijke opdracht uit 2014 vervuld:

- Kunst- en cultuurinstellingen werken binnen de gemeente Oss meer en nauwer samen
- Er is (en wordt) gewerkt aan meer verbondenheid met de Osse samenleving
- De educatieve waarden van kunst en cultuur voor de jeugd zijn behouden gebleven.

Maar minstens zo belangrijk: de gezamenlijke directies van de professionele instellingen hebben kans gezien om een compleet, gevarieerd en aantrekkelijk programma-aanbod overeind te houden. Dat vroeg om een enorme krachtsinspanning, want door de noodgedwongen bezuinigingen zijn de culturele instellingen slanke organisaties geworden die qua formatie uitsluitend zijn afgestemd op het uitvoeren van hun kernactiviteit.

En waar in 2014 nog moest worden ontvlochten (Groene Engel), verzelfstandigd (Museum Jan Cunen), gefuseerd (Stadsarchief Oss / Bibliotheek) en bezuinigd (Muzelinck, Lievekamp, Bibliotheek) is dat alles nu gerealiseerd.

Kortom: zelfs tegen een achtergrond van bezuiniging zijn *alle ambities en doelstellingen uit ‘De messen geslepen’ (als uitvoeringsprogramma van de doelstellingen uit de notitie ‘Tegen de stroom in’) vervuld en afgerond.*

LESSEN VOOR DE TOEKOMST

De toegankelijkheid van kunst en cultuur in Oss blijft een onveranderde kernwaarde van het cultureel beleid. De oprichting van De Cultuurtafel als structureel periodiek directieoverleg zorgt voor de verankering van de relatie tussen de Osse samenleving en de culturele instellingen. Samen streven we naar nog meer inhoudelijke samenwerking. Daarnaast biedt het door de kerninstellingen uitgevoerde OKVO-programma een passend cultuur-educatief programma aan alle scholen in het primair onderwijs. Daarbinnen komen de verschillende kunstdisciplines en het erfgoed aan bod.

HET OSSE CULTUURSYSTEEM

De cultuursysteembenadering zoals gehanteerd door de provincie Noord-Brabant gaat uit van samenwerking en samenhang. Vergelijkbaar met een natuurlijk ecosysteem is er in een cultuursysteem ook sprake van (onzichtbare of indirecte) relaties en verbanden die cruciaal zijn om het geheel gezond en veerkrachtig te houden. Een sterk systeem vernieuwt zichzelf en past zich aan nieuwe omstandigheden aan. Een cultuursysteem bevat:

- Samenhang tussen erfgoed, beeldcultuur en podiumcultuur
- Samenhang in de educatieketen
- Samenhang tussen presentatiemogelijkheden
- Samenhang tussen cultuur en de domeinen economie, ruimte en samenleving.

Het Osse Cultuursysteem is opgehangen aan de zes culturele kerninstellingen. Samen zorgen we voor een goed cultureel klimaat. Maar dat doen we niet alleen. Ook een veelheid aan verenigingen, stichtingen en festivals maakt deel uit van dat klimaat. Soms zichtbaar, soms ook niet.

Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat mensen die in hun jeugd met kunst en cultuur in aanraking zijn geweest, ook op latere leeftijd affiniteit met kunst en cultuur laten zien. Bovendien is de mate waarin men op school met cultuureducatie in aanraking is gekomen een positieve indicator voor cultuurbezoek en kunstparticipatie in het latere leven. Wat dat betreft zijn de verhalen van 'echte' Ossenaars exemplarisch voor het belang van het Osse cultuursysteem.

Vajèn van den Bosch (19) komt uit Oijen en is professioneel musicalster

“Kunsteducatie was voor mij het begin. En dat begin heeft ervoor gezorgd dat ik verder ben gegaan. Als je ergens heel erg van houdt en niets liever doet, is het heel fijn en belangrijk om dat te kunnen doen in een groep met anderen die dat ook zo voelen. Dat zorgt ervoor dat je je veilig en begrepen voelt. Als je dan ook nog mag leren van mensen met dezelfde liefde voor zang en theater, heb je de allermooiste start.”

Kevin van den Elzen (25) komt uit Oss en is jazzdrummer

“Het is ontzettend belangrijk om kinderen en volwassenen te ondersteunen bij het ambiëren van een beroep in de kunsten of bij het uitvoeren van een hobby in de kunsten. De fundering van mijn professionele carrière werd gelegd doordat ik mee kon doen met muzikale ensembles die mede mogelijk werden gemaakt door Muzelinck, Stadsharmonie KVA en Fanfare Hartog. Aan mijn basis lag ook een goede privéleraar: Egbert van Gruythuyzen. In deze tijden, waarin er ontzettend veel gebeurt, is het van groot belang dat instellingen en personen op cultuurgebied worden ondersteund.”

Iris van Nuland (14) komt uit Oss en is violiste

“Bij wedstrijden hoor ik vaak dat ik een goede podiumpresentatie heb. Dat komt doordat ik van jongs af aan al heel veel mogelijkheden heb gekregen om podiumervaring op te doen. Mede door de Muzelinck en de Kunstrally CrOss heb ik optredens mogen geven met Stichting Oss Cultureel in Theater De Lievekamp en tijdens Muze Misse.”

Inspireren

Kunst beoefenen is belangrijk. Maar ook het kijken naar het werk van anderen is inspirerend. Dat geldt voor zowel amateurmakers als een groter publiek. *De culturele kerninstellingen verzorgen niet alleen de educatieketen – waarin plaats is voor kennismaken, leren en etaleren – maar zorgen er ook voor dat voorbeelden uit het landelijke circuit zich in Oss kunnen presenteren.*

Dat geldt overigens niet voor elk van de kerninstellingen in gelijke mate. Zo is Museum Jan Cunen in het landelijke circuit van makers belangrijk. De mogelijkheid om kunst uit het landelijk circuit in Oss te zien, wordt door het Osse publiek hoog gewaardeerd. We horen het mensen vaak zeggen: 'Dat hebben we toch mooi maar kunnen zien in Oss.'

OKVO

OKVO verzorgt en borgt de basis voor kwalitatief goede cultuureducatie door de professionele culturele instellingen. Daarnaast heeft de gemeente Oss zich voor de periode 2017-2020 verbonden aan het vervolgprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK), overigens zonder daarvoor budget ter beschikking te stellen.

CMK

Het CMK-programma beoogt een samenhangend cultuureducatieprogramma dat uitgaat van:

- Leerlijnen en samenhang met de rest van het curriculum
- Visie en beleid van de school
- Cultuureducatie als vast onderdeel van het lesprogramma
- Een duurzame samenwerking tussen culturele instellingen en scholen, waarbij wordt uitgegaan van de vraag van het onderwijs.

Muzelinck is als intermediair verantwoordelijk voor de uitvoering van dit programma. Daarbij is het OKVO-basismenu de fundering waarop wordt doorgebouwd met de mogelijkheden van de Cultuurloper. In het OKVO-basismenu maken leerlingen kennis met professionele kunstenaars in de culturele instellingen van de stad. In CMK-jargon: leerlingen maken kennis met het tweede en derde domein.

Verdere verankering van cultuureducatie op de scholen in Oss is van groot belang, zowel voor CMK-scholen als voor niet-CMK-scholen. Om het CMK-programma goed te laten aansluiten op het OKVO-Basismenu, is daarom regelmatig afstemming en overleg nodig tussen de zes culturele kernvoorzieningen, OKVO en de CMK-intermediairs. Deze samenwerking krijgt concreet vorm door een verdiepingsaanbod bovenop het basismenu, deskundigheidsbevordering en het informeren van de scholen over cultuureducatie. Tot slot is overleg met de scholen op bestuurlijk, directie- en ICC-niveau nodig om cultuureducatie voldoende te borgen in het onderwijs.

DE CULTUURTADEL

Sinds 2016 komen de zes Osse professionele culturele instellingen iedere zes weken samen voor een overleg van De Cultuurtafel. Daarin spreken we over overkoepelende activiteiten, gezamenlijke communicatie en cross-sectorale samenwerking. Vooral met het oog op cross-sectorale samenwerking is de gemeente deelnemer aan het overleg. De cultuurtafel wil tevens een rol als *linking pin* vervullen met andere programmaliijnen, zoals Welzijn en Onderwijs. Dat past goed binnen de visie van de gemeente Oss, maar ook binnen de afzonderlijke visies van de culturele kerninstellingen.

Als uitgangspunt voor het overleg van De Cultuurtafel is het begrip cultuur als volgt omschreven:

‘Cultuur is verbonden met het verlangen van mensen om betekenis te geven aan het leven. Cultuur ontstaat en bestaat door de interactie van mensen onderling en in de wisselwerking met objecten of de omgeving. Door cultuur zien we wat waardevol is en leren we de wereld te aanschouwen. Het gaat niet alleen om de herkenning van het bekende, maar ook om het verkennen van het onbekende. In tegenstelling tot in de economie, de politiek of het onderwijs, kan in de kunst creativiteit een doel op zichzelf zijn. Kunst maakt het mogelijk om geboeid te raken en ervaringen op te doen die in het eigen leven niet voorhanden zijn. De kracht om te boeien en betekenis te geven, om te verbazen en te troosten, zijn primaire en innerlijke waarden van cultuur. Het zijn deze waarden van cultuur die mensen kunnen inspireren, boeien, zich helpen te ontwikkelen en vormen. Als individu, maar ook via samenwerking met anderen. Kortom: cultuur biedt verdieping.’

Daarnaast speelt cultuur een belangrijke rol in de economische en sociale vitaliteit van de gemeente:

Economisch – Steden met een goed cultureel aanbod trekken hoog en middelbaar opgeleide mensen aan. Dat is goed voor de lokale economie en de vestiging van bedrijven. Daarnaast biedt cultuur kansen voor lagere-inkomensgroepen. Culturele voorzieningen trekken immers dienstverlening aan, zoals horeca en facilitair werk. Dat bevordert de werkgelegenheid voor lager opgeleiden. Daarnaast heeft cultuur het vermogen om mensen op de been te brengen. Daardoor ontstaat er ook bedrijvigheid.

Sociaal – Cultuur draagt bij aan educatie op scholen, maar ook daarbuiten. Zo kan cultuur zorgen voor betere onderwijsprestaties en mogelijk zelfs voor betere gezondheid en minder leefbaarheidsproblemen in buurten. Cultuur uit zich in vele vormen en hoedanigheden, maar wordt vooral zichtbaar en tastbaar dankzij mensen, culturele instellingen, verenigingen en samenwerkingen. Oss heeft mooie instellingen, een groot verenigingsleven en vele samenwerkingsvormen, zowel op professioneel als op amateurniveau. Daarnaast beschikt Oss over een rijke (cultuur)historie. Al die onderdelen dragen bij aan de cultuurbeleving en de cultuurbeoefening van inwoners van de gemeente Oss. En daarmee dus ook aan de vitaliteit van de gemeente.

OIK

Ondernemers van de Osse Industriële Kring (OIK) onderstrepen de bijdrage van cultuur aan vitaliteit. In hun werkplan staat het volgende:

‘Naast eerdergenoemde infrastructurele zaken, ziet de OIK ook een uitermate hoge urgentie van duurzame investeringen in het centrum van Oss. Voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en medewerkers is een aantrekkelijk en verrassend centrum met beleving en cultuur van groot belang.’

Bovendien benadrukken de ondernemers in onze gesprekken om ook op cultureel gebied beleid te ontwikkelen met een regionale ambitie. Daarmee kunnen we Oss beter op de kaart zetten als aantrekkelijke woon- en werkstad.

VERBINDINGEN

Aansluitend bij landelijke trends kent de gemeente Oss als bestuurder grote waarde toe aan maatschappelijke thema's als verdieping, wijsheid, samenwerken, zelfredzaamheid en participatie. Daarbij worden kunst en cultuur gezien als belangrijke factoren om doelstellingen te realiseren. Veel oplossingen worden gezocht in de vorm van verbindingen. Die wetenschap brengt ons, samen met de uitkomsten van de structurele overleggen binnen de Cultuurtafel, tot een aantal belangrijke aanbevelingen:

1. ***De samenwerking tussen de zes culturele kerninstellingen moet concreter worden vormgegeven.*** Daarom pleit De Cultuurtafel voor een tweesporenbeleid:
  - Thematische samenwerking (bepaald door de culturele instellingen)
  - Aansluiting op de lokale agenda (bepaald door de Raad als vertegenwoordiging van de Ossenaren).
2. ***Daartoe pleiten we voor het intensiveren van de functie van overlegtafels:***
  - Het instandhouden van De Cultuurtafel
  - Een nieuwe samenwerkingsimpuls voor De Cultuurtafel met werkgroepen Programmering, Educatie en Marketing & promotie
  - Het aanschuiven van vertegenwoordigers van de instellingen (portefeuillehouders) bij de reeds bestaande Zorg & Welzijntafel
  - Het aanschuiven van vertegenwoordigers van de instellingen (portefeuillehouders) bij de nieuw op te richten Onderwijstafel.

6 Financieel

Na jaren van recessie en bezuinigingen beschikken de culturele instellingen over bescheiden budgetten. *In veel gevallen werken we met absolute minimumbudgetten, waarmee uitsluitend de kernactiviteiten nog kunnen worden uitgevoerd.*

Goed werkgeverschap en goed ondernemerschap hebben het volgende nodig:

- Continuïteit om goed te functioneren
- Voldoende (financiële en beleidsmatige) ruimte om een behoorlijk arbeidsvoorwaardenbeleid te handhaven.
- Voldoende (financiële en beleidsmatige) ruimte, rust en stabiliteit voor het aangaan van samenwerkingen en nieuwe verbanden.

Cultuurparticipatie en cross-sectorale samenwerkingen als vaste onderdelen van het lokale cultuurbeleid vragen om separate financieringen. Die financieringen komen mogelijk ook vanuit andere bronnen dan cultuur alleen.

Ook vernieuwende kunst vraagt om extra financiële ruimte. Die ontstaat als de overheid weer structureel investeert, maar bijvoorbeeld ook stabiel beleid ontwikkelt dat ruimte biedt om de eigen financiële positie te versterken en te benutten voor experiment.

7

Conclusies en aanbevelingen

De ambities en doelstellingen uit *De messen geslepen* (als uitvoeringsprogramma van de doelstellingen uit de notitie *Tegen de stroom in*) zijn, inclusief de opgelegde bezuinigingen, merendeels vervuld en afgerond.

Ondanks de combinatie van recessie en bezuinigingen hebben de gezamenlijke directies van de zes professionele culturele kerninstellingen in Oss kans gezien om een compleet, gevarieerd en aantrekkelijk programma-aanbod overeind te houden. Een volwaardig en veelvlakig aanbod van kunst en cultuur dat toegankelijk is voor elke Ossenaar en zoveel mogelijk doelgroepen in de Osse samenleving bereikt.

We houden dit programma-aanbod overeind dankzij een zeer forse krachtsinspanning. De culturele kerninstellingen zijn immers ‘teruggesneden’ tot organisaties die qua formatie uitsluitend zijn afgestemd op het uitvoeren van hun kernactiviteiten.

Drie aandachtspunten

Vanuit die situatie zien we nu drie belangrijke vertrekpunten voor de komende beleidsperiode:

1. **Toegankelijkheid van kunst en cultuur** – Dit blijft een kernwaarde van het cultureel beleid. Om de lokale verankering van de relatie tussen de Osse samenleving en de culturele instellingen vorm te geven, streven we naar meer inhoudelijke samenwerking.
2. **Nog meer samenwerking en synergie** – We houden De Cultuurtafel als structureel periodiek directieoverleg in stand. Dit overleg zorgt immers voor verankering van onze samenwerkingen. Samenwerken en synergie zoeken is een continu proces dat ook de komende jaren verder wordt uitgebouwd.
3. **Nog betere (en meer) cultuureducatie** – OKVO blijft de belangrijkste eerste kennismaking met cultuur en – minstens zo belangrijk – met de zes culturele kernvoorzieningen in Oss. Door de recente keuze voor een andere uitvoeringsvorm wordt het draagvlak bij scholen vergroot en kan de uitvoering van het programma beter worden vormgegeven. De ambitie om een pendant voor het Voorgezet Onderwijs te ontwikkelen, blijft dan ook actueel.

Daar voegen we de volgende aanbevelingen aan toe:

4. Onze kernactiviteit blijft onze primaire rol.
5. We hechten veel waarde aan het zo efficiënt mogelijk vervullen van deze kernactiviteit. Dat vraagt om cultureel ondernemerschap.
6. Lokale ontwikkelingen vragen om de inzet van cultuur voor vraagstukken in Zorg, Welzijn, Onderwijs en Bedrijfsleven. Die rol pakken we enthousiast op.
7. We streven naar (meer) cross-sectoraal (samen)werken, een toegevoegde waarde die separaat dient te worden gefinancierd.
8. We willen de samenwerkingen met het amateurveld uitbreiden, aan de hand van kennisdeling op het gebied van marketing, financiën en bestuur.
9. We willen ook de mogelijkheden onderzoeken om de creatieve industrie te ondersteunen met kennis.
10. Cultuureducatie is essentieel voor de vorming van het cultuurbesef van alle inwoners van Oss. Daarom willen we naast OKVO (cultuureducatie voor kinderen) ook meer jongeren en volwassenen bij educatieprogramma's betrekken.

Wat vraagt De Cultuurtafel van de gemeente Oss?

1. Geef Gerard Marlet de opdracht om een culturele kaart van Oss te maken. Het doel daarvan is het inzichtelijk maken van de waarde van de culturele instellingen in Oss, zowel individueel als in samenhang met elkaar.
2. Draag trots, waardering en vertrouwen uit voor de waarde van kunst en cultuur in de samenleving en de rol die de culturele partners daarin vervullen. Een sterke culturele infrastructuur draagt immers bij aan een aantrekkelijke stad.
3. Benoem de zes professionele culturele instellingen voor een periode van tien jaar tot Culturele Kernvoorzieningen (met tussentijdse, vierjaarlijkse evaluaties) en borg de richting van dit document ook voor de toekomst.
4. Voer geen verdere bezuinigingen door. Creëer rust en ruimte door de kernvoorzieningen toe te staan om zichzelf intrinsiek te versterken.
5. Evalueer vierjaarlijks niet alleen bezoekersaantallen en bereik, maar stuur – conform de inzichten van Marlet en Bunnik – óók op kwaliteit en cultureel-maatschappelijke waarde.
6. Faciliteer cross-sectoraal samenwerken met geld en middelen.
7. Laat cultuureducatie deel uitmaken van het onderwijsbeleid. Bijvoorbeeld door actief de verbinding te maken tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie. Maar ook door een kwalitatief en divers aanbod samen te stellen met aandacht voor talentontwikkeling. Dat aanbod moet bovendien toegankelijk zijn voor iedereen.
8. Maak van cultuurparticipatie een vast onderdeel van lokaal welzijnsbeleid.
9. Toon regionale, provinciale en nationale ambitie en ontwikkel samen met de kernvoorzieningen een krachtige visie. Oss kán namelijk een regionale, provinciale en nationale rol spelen op het gebied van kunst en cultuur.

